2025.148

Archeologienota Diest Tessenderloseweg 145-149

Programma van Maatregelen

Bert ACKE, Maarten BRACKE en Paulien FONTEYN

18-3-2026

A & B archeologie

1. Gemotiveerd advies

De archeologienota kadert in het Onroerenderfgoeddecreet van 12 juli 2013. Naar aanleiding van een geplande aanvraag voor een omgevingsvergunning voor het uitvoeren van stedenbouwkundige handelingen aan de Tessenderloseweg 145-149 te Deurne (deelgemeente van Diest, provincie Vlaams-Brabant), waarbij de oppervlakte van de betrokken percelen groter is dan 3.000m² en de bodemingrepen minstens 1.000m² beslaan, dient de initiatiefnemer een archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag. De archeologienota dient opgemaakt te worden onder supervisie van een erkend archeoloog.

Het plangebied is ca. 26.296m² groot en heeft een onregelmatige vorm. In het oosten en westen sluit het terrein aan op de Tessenderloseweg. In het oostelijke deel van het plangebied zijn een woning (huisnummer 147) met achterliggend bijgebouw en omliggende tuingrond, en een loods (huisnummer 149) gelegen. Rondom deze bebouwing bevinden zich diverse verhardingen. In het noordwestelijke terreindeel is daarnaast een L-vormig afdak gelegen. De rest van het terrein is onbebouwd en wordt gebruik voor de opslag van materialen. In het zuiden is wat begroeiing aanwezig.

Het plangebied is gelegen tussen de aaneengegroeide dorpskernen van Deurne en Tessenderlo, op de grens van de provincie Vlaams-Brabant of het vroegere hertogdom Brabant. In de 18de eeuw was het terrein gesitueerd in een landelijke omgeving met verspreide bebouwing. Het plangebied zelf was in deze periode onbebouwd. Het oostelijke deel van het terrein was echter ingenomen door een grote vijver, terwijl het westelijke terreindeel wellicht gebruikt werd als onbebouwde landbouwgrond. De vijver lijkt gedempt te zijn geweest in de tweede helft van de 19de eeuw, waarna het terrein vermoedelijk een tijdlang volledig in gebruik werd genomen als landbouwgrond. In de tweede helft van de 20ste eeuw kwam de huidige (en voormalige) bebouwing tot stand en werd het terrein verder gebruikt voor de opslag van materialen.

Deurne is gelegen in de Zuiderkempen, in het Heuvelland van Lummen. Het landschap rond het plangebied wordt gekenmerkt door de aanwezigheid van verschillende heuvelruggen, die behoren tot een groter landschappelijk geheel van noordoost-zuidwest georiënteerde heuvels. Tussen deze ruggen situeren zich enkele alluviale depressies, waaronder de vallei van de Drie Beken en de vallei van de Demer. Het plangebied bevindt zich binnen een ietwat hoger gelegen zone, aan de rand van enkele heuvels, die zich net ten westen situeren, buiten de vallei van de Drie Beken. De hoger gelegen zone wordt in het oosten licht ingesneden door de vallei van de Gorevliet. Het maaiveldniveau binnen het plangebied loopt in overeenstemming met de landschappelijke positie af van west (ca. +30,0m TAW) naar oost (ca. +27,8m TAW). Daarnaast is het terrein enigszins geaccidenteerd door de huidige inrichting. Zo komen ter hoogte van de (voormalige) bebouwing hoger gelegen zones voor. Bodemkundig kunnen matig droge tot matig natte lemige zandbodems, met weinig duidelijke ijzer en/of humus B-horizont en klei-zand op geringe diepte (<75cm) waarbij de materialen in de diepte een geel- of groenachtige kleur vertonen, verwacht worden.

Op archeologisch vlak zijn in de omgeving van het plangebied enkele losse vondsten, waaronder silexartefacten uit de steentijden, fragmenten handgevormd aardewerk uit de metaaltijden of vroeg-Romeinse tijd en een munt uit de 18de eeuw gekend. Archeologische sporen ouder dan de 17de eeuw werden vooralsnog niet aangetroffen. Toch geven de oudere vondsten aan dat de omgeving al

bewoond en bezocht moet zijn geweest sinds de steentijden. Ter hoogte van het plangebied geldt op basis van de beschikbare gegevens echter geen verhoogde kans op in situ bewaarde steentijd artefactensites. Het plangebied bevindt zich dan wel binnen een ietwat hoger gelegen zone in het landschap, maar is ver verwijderd van een natuurlijke waterloop. In de omgeving zijn voor jager-verzamelaarskampementen interessantere locaties aan te wijzen. Sowieso is in het oostelijke deel van het plangebied, ter hoogte van de voormalige vijver, de kans op het aantreffen van archeologische sporen of sites laag in te schatten. Daarnaast zou ook de huidige en voormalige bebouwing en verharding een impact gehad kunnen hebben op het eventuele bodemarchief. In het westelijke deel van het terrein, dat op de afdaken en de voormalige woning na grotendeels onbebouwd bleef doorheen de laatste eeuwen, zouden eventueel wel nog archeologische sites met grondsporen bewaard kunnen zijn.

De omgevingsvergunning omvat de sloop van de bestaande bebouwing en verhardingen. Ook zal de begroeiing verwijderd worden. Vervolgens wordt binnen het terrein een nieuwe KMO-zone ingericht met 32 units, verdeeld over 4 zones (zone A: 10 units, zone B: 12 units, zone C: 7 units, zone D: 3 units). De gebouwen worden gefundeerd tot op vorstvrije diepte. Rondom de nieuwe bouwzones wordt een interne wegenis aangelegd, die ter hoogte van de bestaande oprit in het oosten zal aansluiten op de Tessenderloseweg. Er wordt langs deze kant ook een 2de oprit gecreëerd, en in het zuidwesten wordt een toegang voor dienstvoertuigen (brandweer) voorzien. Langs de wegenis worden verhardingen aangelegd, onder meer voor parkeerplaatsen. Verspreid over het terrein worden diverse groenzones voorzien, met in het zuidoosten een infiltratiebekken en in het westen een overstromingsbekken. Er zullen aldus aanzienlijke bodemingrepen plaatsvinden binnen het plangebied: de sloop van de bestaande bebouwing, het bouwrijp maken van het terrein, de aanleg van nutsleidingen en -voorzieningen, de funderingswerken, de aanleg van de wegenissen, verhardingen en groenzones, het uitgraven van de waterbekkens. Op het ganse terrein moet rekening gehouden worden met een algemene bodemverstoring van 60 tot 80cm diep, met plaatselijk diepere ingrepen voor funderingen en nutsvoorzieningen.

Het plangebied kent een eerder ongekende archeologische verwachting. Op basis van de historische kaarten kan echter gesteld worden dat de kans klein is dat er in het oostelijke deel, ter hoogte van de voormalige vijver, nog archeologische sporen aanwezig zullen zijn. In het westelijke deel kan de aan- of afwezigheid van archeologische sporen niet aangetoond worden op basis van enkel het bureauonderzoek. De geplande werken zullen een nadelige impact hebben op de ondergrond, waardoor eventuele sites bedreigd zullen worden. Een verder vooronderzoek kan in deze zone relevante kenniswinst opleveren. Dit verder vooronderzoek dient plaats te vinden na de sloop van de bestaande bebouwing en de opbraak van de verhardingen.

Het verder vooronderzoek bestaat uit een proefsleuvenonderzoek. De modaliteiten van het verder vooronderzoek worden hieronder behandeld.

2. Administratieve gegevens en afbakening

Locatiegegevens: provincie Vlaams-Brabant, Deurne (Diest), Tessenderloseweg 145-149

Lambertcoördinaten onderzoeksgebied: X: 200085,97 en Y: 193281,99; X: 200436,98 en Y: 193497,01

Oppervlakte plangebied: ca. 26.296m²

Oppervlakte advieszone verder vooronderzoek: ca. 11.300m²

Kadastergegevens: Diest, afdeling 6 Deurne, sectie A, percelen 29N2, 29R2 (deel), 29S3, 29X3 en 30D

In het oostelijke deel van het plangebied was in de tweede helft van de 18de eeuw en de eerste helft van de 19de eeuw een grote vijver gelegen. In deze zone worden dan ook geen archeologische sporen meer verwacht. Het verder vooronderzoek dient dan ook enkel nog plaats te vinden in het westelijke terreindeel, over een oppervlakte van ca. 11.300m².

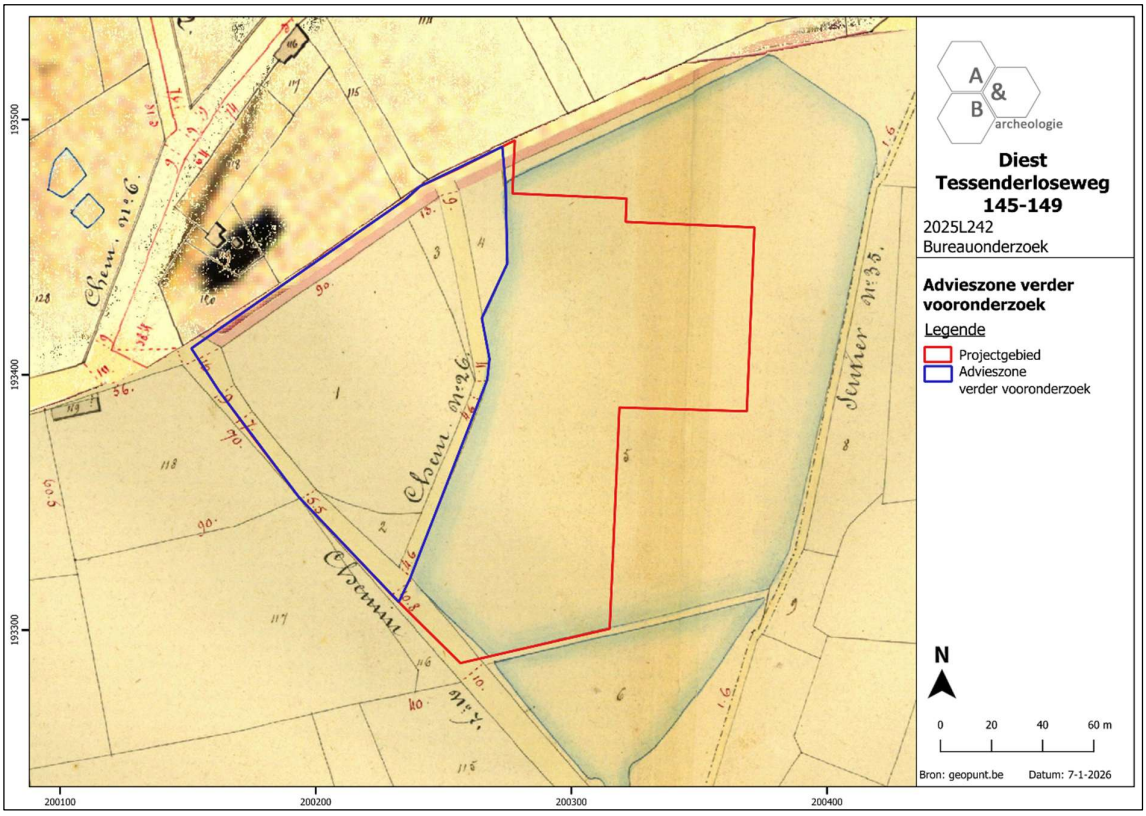

Figuur 1 Aanduiding van het plangebied en de adviezone voor verder vooronderzoek op de Atlas der Buurtwegen (bron: geopunt.be).

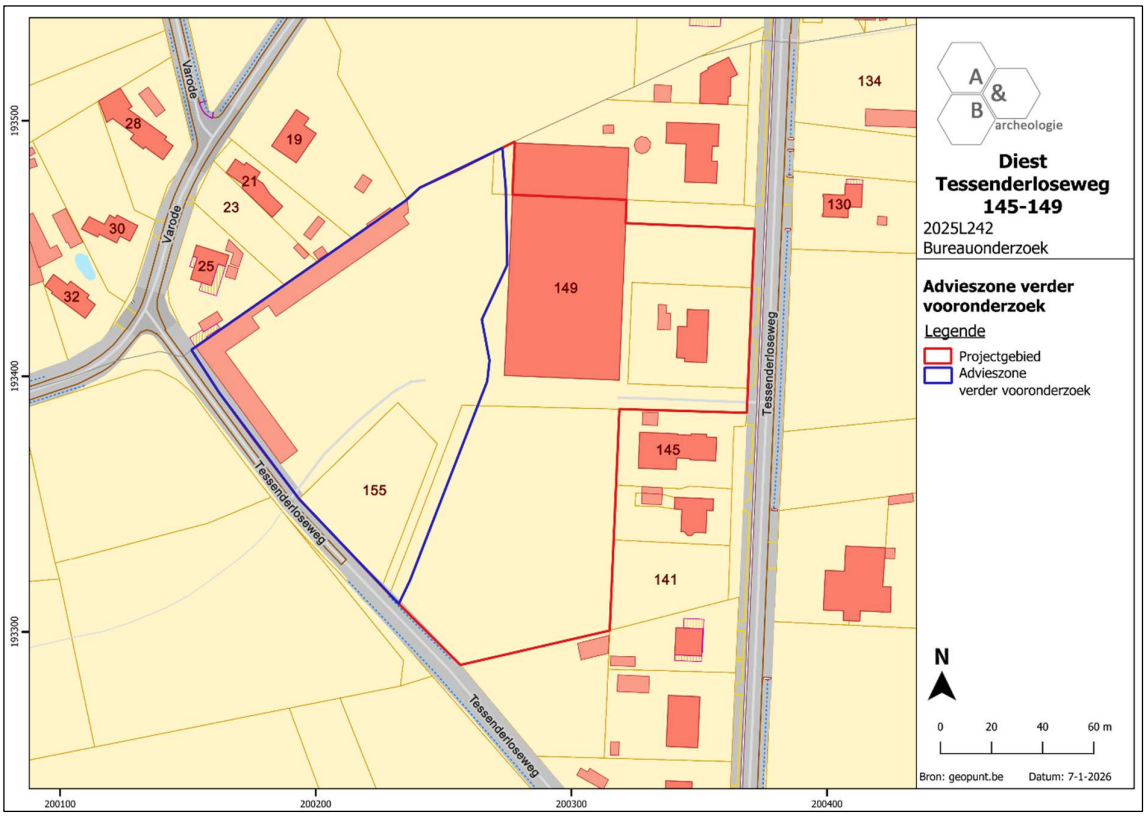

Figuur 2 Aanduiding van het plangebied en de advieszone voor verder vooronderzoek op het kadaster (bron: geopunt.be).

3. Vraagstelling

Het doel van de onderzoeken is het achterhalen of er op het terrein één of meerdere archeologische sites aanwezig zijn en te bepalen welke maatregelen dienen te worden genomen voorafgaand aan de verdere ontwikkeling van het projectgebied. Daarnaast kan ook de verstoringsgraad in kaart gebracht worden. Hieronder worden enkele specifieke, niet limitatieve, onderzoeksvragen weergegeven.

- Onderzoeksvragen met betrekking tot het proefsleuvenonderzoek:
  - Hoe is de bodem opgebouwd?
  - Zijn er archeologische sporen aanwezig? Welke spoorcategorieën komen voor?
  - Wat is de bewaringstoestand van de aangetroffen sporen?
  - Maken de sporen deel uit van één of meerdere structuren en behoren ze tot één of meerdere periodes?
  - Zijn er indicaties omtrent artisanale activiteiten of aanwijzingen voor andere functionele eigenschappen?
  - Zijn er sporen aanwezig van de weg die op de Ferrariskaart en Atlas der Buurtwegen wordt aangegeven doorheen het plangebied?
  - Zijn er sporen aanwezig van (de aanzet van) de vijver?
  - Wat is de relatie tussen de archeologische sporen en het landschap?
  - Kan een archeologische site uitgesloten worden?
  - Wat is de graad van verstoring binnen het plangebied?
  - Is een vervolgonderzoek noodzakelijk, en zo ja, wat is de afbakening en aan welke modaliteiten (strategie, onderzoeksvragen) moet dit voldoen?

4. Plan van aanpak (onderzoeksstrategie, -methode en –technieken)

Uit het verslag van resultaten kwam naar voor dat verder vooronderzoek met ingreep in de bodem door middel van proefsleuven de meest aangewezen methode is om het plangebied te onderzoeken. De afbakening van het onderzoeksgebied is te vinden op de boven- en onderstaande figuren. De voorziene onderzoeksmethoden moeten niet uitgevoerd worden indien de geplande werken alsnog niet zullen plaatsvinden.

Zowel het veldwerk als de verwerking en rapportage van de hieronder beschreven methodes dienen te voldoen aan de methodiek zoals beschreven in de Code van Goede Praktijk. Het onderzoeksdoel is succesvol bereikt indien de vraagstelling gefundeerd kan beantwoord worden.

- Randvoorwaarden

Voor de start van het verder vooronderzoek dient de bestaande bebouwing gesloopt te worden. Hierbij is het van belang dat ondergrondse structuren zoals funderingen of kelders blijven zitten in de grond. Zo wordt vermeden dat niet gedocumenteerd archeologisch erfgoed beschadigd of vernietigd wordt. De ondergrondse structuren kunnen verwijderd worden tijdens of na het archeologisch onderzoek. Het terrein dient daarnaast vrij te zijn van obstakels en moet vlot toegankelijk gemaakt worden voor een graafmachine.

- Proefsleuvenonderzoek

Om na te gaan of er archeologisch relevante grondsporen aanwezig zijn op het terrein, dient gebruik gemaakt te worden van de inplanting van parallelle, ononderbroken proefsleuven, met een tussenafstand van 12 à 15m van middelpunt tot middelpunt. De proefsleuven worden bij voorkeur oost-west georiënteerd, mee met de natuurlijke helling van het terrein. Voor de uitgraving wordt gebruik gemaakt van een niet-getande graafbak met een breedte van 1,80 of 2,00m. Daarnaast worden extra volg-, dwarssleuven of kijkvensters aangelegd om beter inzicht te krijgen in de aard van de aangetroffen archeologische sporen. Deze worden vrij gekozen door de uitvoerende erkende archeoloog tijdens het veldonderzoek.

De adviezone voor verder vooronderzoek heeft een oppervlakte van ca. 11.300m². Hiervan wordt 10% (1.130,0m²) onderzocht door middel van proefsleuven en 2,5% (282,5m²) door middel van kijkvensters, volg- en dwarssleuven, zodat in totaal 12,5% (1.412,5m²) van de totale oppervlakte onderzocht wordt.

De grond wordt gescheiden afgegraven en gestockeerd naast de sleuf. Het dichten gebeurt op zo’n manier dat de originele bodemopbouw opnieuw bekomen wordt en dat de draagkracht van de bodem minstens gelijk is aan de draagkracht voorafgaand de start van het veldwerk. Indien nodig worden kwetsbare sporen (bv. graven) afgedekt met waterdoorlatende doek.

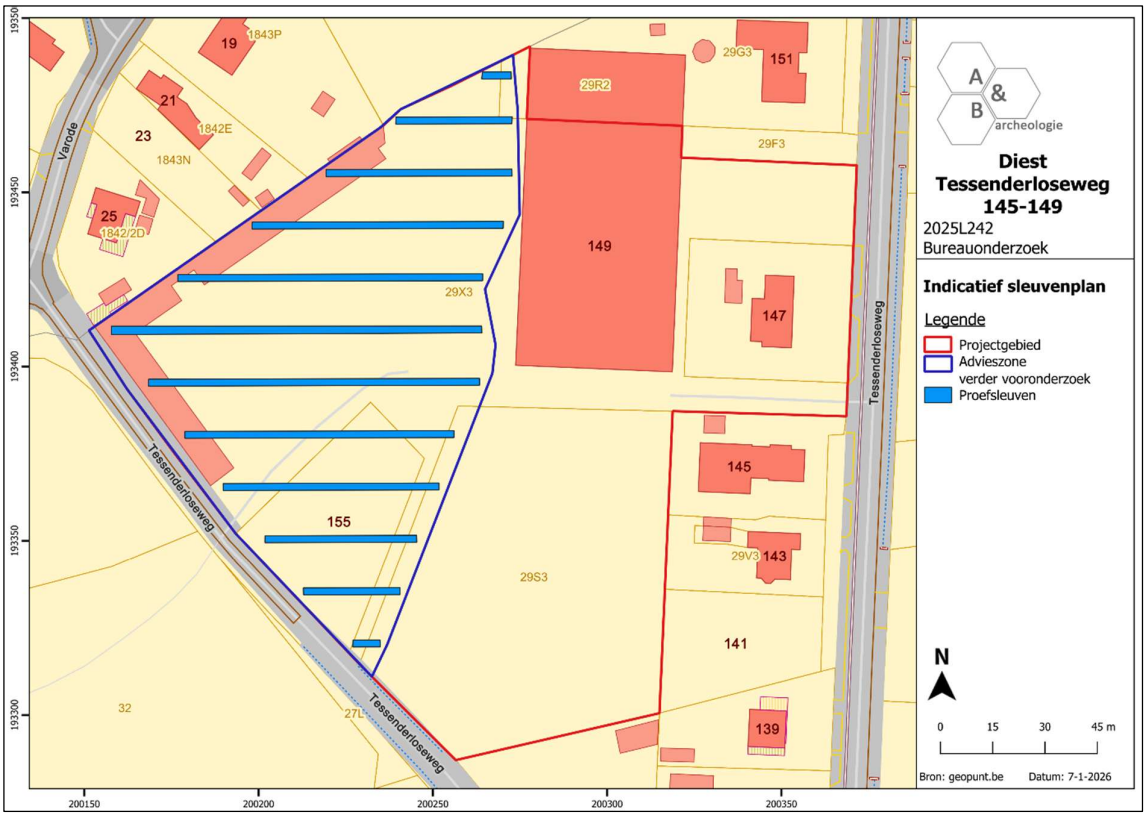

Figuur 3 Indicatief sleuvenplan, geprojecteerd op het kadaster (bron: geopunt.be).

5. Gewenste competenties

Het team voor het proefsleuvenonderzoek moet bestaan uit minstens 2 archeologen met minstens 100 werkdagen veldervaring met proefsleuvenonderzoek. Minstens 1 van deze archeologen dient ervaring te hebben met onderzoek van meerperiodesites. Minstens 1 van deze archeologen dient minstens 200 werkdagen ervaring te hebben met onderzoek op lemige zandgronden.

6. Voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk

Er zijn geen voorziene afwijkingen ten aanzien van de Code van Goede Praktijk.